

rek sírjában talált, 50 db apró darabból álló kék színű üvegyöngysor.

A mellékletek jellegzetes csoportját adják a barokk kori temetőben jellemző vallásos témájú kegyérmek. Ezek valószínűleg nem csupán emléktárgyak; a bronz és réz, nyakban hordott, de ruhára is felvarrható medálok a pápi áldás által tettek szert különös jelentőségre és a korabeli mindennapi életben a szentek tiszteletét is elősegítették. A temetőből előkerült jelvényeken többek között Szent Mihályt és Gábriel arkangyalt, valamint a Megváltót is ábrázolták, többnyire latin nyelvű körirattal. Az egyik érem minden bizonnyal zarándokjelvény, vagy búcsús kegyérem volt, egyik oldala a mariazelli kegyszobrot ábrázolja „Maria Zelliensis” körirat kíséretében. Különösen jó állapotban maradt meg egy négyszögletes, nyakban viselt, bronz- és üveglap közé szorított papír szentkép, hasonló témájú ábrázolással és felirattal.

A korabeli vallásos élet kellékei voltak még a nyakban hordott, vagy olvasókon elhelyezett különböző méretű corpusok. Ezek közül említésre méltó egy nagyobb méretű, faberakásos bronzkereszt, amely a temető felső, megbolygatott rétegéből került elő, szórványként.

Néhány sírból szerencsés lelőhelyi körülmények folytán megmaradt, fából esztergált, kézfejre tekert rózsafüzér maradványait, de ruhaszövet-darabokat is ki tudtunk emelni.

Négy sírből kerültek elő érmek; ezek közül egyben három érem, kettőben két-két érem, egyben pedig egy érem volt (a fej mellett, a bordák alatt, a jobb és a bal csípő mellett, illetve egy esetben a szájban). Az eddig meghatározott pénzdarabok között I. Lipót 1698-ban, vagy 1699-ben vert duarius és Mária Terézia 1762-es krajcárja is van.

Babonás szokás meglétére utaló nyomokat két sír esetében találtunk: az egyikben egy vaskést helyeztek az elhunyt mellé, a másik esetben egy félbetört vaspatkót a medencére. Fülbevalót, gyűrűt, vagy egyéb ékszert nem találtunk. Úgy tűnik, hogy a feltárt területen a 18. században végig temetkeztek; ez azt jelenti, hogy a Visegrádra érkező német telepések első-második nemzedékének sírjai kerültek most elő. Mivel a sírok zömét középkori települési és pusztulási rétegekbe ásták, illetve az ásatási terület felső rétegében nagyszámú bolygatott temetkezés nyomai is előkerültek, feltételezhető, hogy a temető eredetileg legalább két-három rétegű lehetett.

KOVÁTS ISTVÁN – GRÓF PÉTER

430. Visegrád, Rév utca 5.

(Pest megye) Kö

2005. július 8–22. között folytattuk a 2004-ben ismertté vált üvegműhely épületének kutatását.

A 7×7 m nagyságú 4. sz. helyiség az épület legészakibb helyisége. Keleti oldalán kifelé szűkülő ajtónyílás található. Nyugati oldalán elfalazott nyílás van, amely

az épülethez csatlakozó toronyba vezetett. A nyílás szélessége és magassága nem állapítható meg, itt a falszövet nagyobb felületen elpusztult, melyet később falaztak be, az elválás jól látható. Az épület falai 130 cm vastagságúak, Ny-i és É-i fala magasan áll, külső síkját a barokk korban elbontották, az álló fal így csak 70 cm vastag.

A helyiség déli válaszfala, mely a 3. sz. helyiségtől választja el, másodlagos az épület zárófalaihoz képest. A válaszfalban két nyílás található, mindkettő téglából rakott íves oldalú, hasonlóan az 1. és 2. sz. helyiség közötti ajtónyíláshoz. A nyílások pusztultak, pontos szélességük nem volt megállapítható.

A helyiség padlószintje valamivel alacsonyabb a többi helyiség padlójánál, ez az egyetlen helyiség, mely nem téglával burkolt. A K-i bejáratnál egy szakaszon megmaradt ugyan a téglapadló, de nem biztos, hogy az egész helyiséget borította. A padlószint feketés-vöröses agyagos keményre döngölt szint. Erre a szintre építették rá a helyiség közepén elhelyezkedő kemencét, melynek agyagos padkája 15–20 cm-re emelkedett a padlószint fölé.

A 4. sz. helyiség ÉK-i sarkában átvágtuk a padlószintet, 70–80 cm-re mélyítettünk alá, míg fekete agyagos talajba nem ütköztünk. Itt már az épületfal kiugró alapozási padkája alatt voltunk. Korábbi padlószintet nem találtunk, a szonda szinte teljesen leletmentes volt. Ezzel átellenben a helyiség DNy-i sarkában beásást találtunk, a padlószintet korábban átvágták, és a válaszfalat is megsértették. Az itt felhalmozódott középkori és 18–19. századi törmelékréteg szintén leletmentes volt.

A helyiség közepén ÉNy-DK-i irányban emelkedett a nagyméretű üveghuta. Alapjai kitűnő állapotban maradtak meg, tűztere hosszúkás, körte formájú, ÉNy felé szűkül. Ezen a végén van a tűztér szája: két andezittufa kő. A tűztér fenéke mederszerű, keményre döngölt agyagfelület, égésnyomok nem voltak rajta, világos fehér színű. Hamufoltokat DK-i végében észleltünk. Középtájon hosszanti irányban erősen kidomborodott. A kemence tűzterének széle szabályos téglahasábokkal volt kirakva, ezekből épült fel a tüzelőtér. Ilyen hasábtéglákat a múlt évben és most is rengeteget találtunk. Keskenyebbik végükön, amelyek befelé a tűztér felé néznek, üveges lerakódás van. A tüzelőteret ezekből a kisméretű (valószínűleg magas hőálló) téglahasábokból építették fel, alacsony belmagasságú volt. A tüzelőtér felett lehetett a munkafelület, ahol az olvasztótégelyek álltak. A tüzelőtér és a munkafelület között nyitott volt a tér (vagy valamiféle nyílásokkal áttört), ezt a tüzelőtérbe lefolyt üveg, és az itt talált számos olvasztótégely-darab és vas eszközök bizonyítják. A téglák erről a munkafelületről hullhattak le használat közben vagy a kemence pusztulása során. A tüzelőteret kívülről nagyméretű téglákkal köpenyezték. A kemence külső oldala ezekből a nagyméretű téglákból emelkedett, alapjai 3-4 sor szélességben jó állapotban megmaradtak. A kemence DK-i végéhez csatlakozott egy téglából épített hamugödör, melyhez legyező alakú téglával burkolt terület csatlakozott.

A kemence tűzterének itt a DK-i végén szintén nyílás található, de ez le volt zárva, a tűztér pedig belülről tapasztva. A magas szájnnyílásba három nagyméretű követ helyeztek. Ez összefüggésben lehet a téglapadlós előtérrel: a legyező formájú tér talán a kemence működtetéséhez használt fűjtató helye lehetett, a szájnnyílásba pedig a fűjtató csövet helyezték, melyet később befalaztak és belülről betapasztottak. A kemencét másik oldaláról, ÉNy-i szája felől fűtötték. A kemence munkablakjai kétoldalt (DNy és ÉK) lehettek.

A helyiségben kevés jelentős üveglelet került elő, többnyire a műhely hulladékanyaga: ablakszemek, palackok, egyéb üvegedények darabjai. A fémtárgyak változatosabbak: találunk közöttük üvegfúvócső darabját, csipeszt, ollót, késeket stb. Számos olvasztótégely-töredéket találtunk, nagy része a kemence tűzterében és omladékrétegében volt, ezeken kívül-belül vastag üvegrákokódás látható. Az üvegekészítés során keletkező mellékterméket – olvadékot, samottot, salakot, kvarckristályt, patakkavicsot – tártunk fel hatalmas mennyiségben.

Kerámia- és csontleletek kisebb számban kerültek elő, érem nincs. A kerámia nagyrészt 15. századi.

A feltárás során a 3. sz. helyiséget is kibontottuk, amely teljes egészében padlótéglával burkolt, É-i, ÉK-i része leletmentes volt.

Az épület É-i és K-i homlokzati fala előtt is nyitottunk szondákat, illetve szelvényeket. Az épülettől főként K-re megtaláltuk a külső apróköves járósínt, ami valamivel alacsonyabban húzódott, mint a belső padlószint. Az épülettől É-ra a kemencék kidobott maradványát figyelhettük meg.

A 4. sz. helyiségben a műhely szerkezetének megfelelően egy olyan üvegolvasztó kemencét tártunk fel, amelyhez hasonló az 1. sz. helyiségben áll. A most feltárt azonban sokkal jobb állapotban van, sőt az épületben álló négy kemence közül a legjobb állapotban fennmaradt. Az épület négy helyisége két-két műhelyt foglal magába, az épület szimmetrikus elrendezésű. Mind-egyik helyiségben egy-egy üveghuta áll: az elsőben és a negyedikben egy kerek kemence (olvasztó- és üvegekészítő-kemenceként azonosítottuk), a másodikban és a harmadikban pedig egy négyzetes kemence (készítő- és hűtőkemence). A harmadik helyiség funkciója a 2-nak felel meg négyzetes kemencével, a 4. helyiség pedig az elsőnek az ovális olvasztókemencével.

A negyedik helyiség feltárásával az épület szinte teljesen feltártnak tekinthető.

SZÓKE MÁTYÁS – MÉSZÁROS ORSOLYA

431. Vonyarcvashegy, Taverna

(Zala megye) LT, Ró

2005. május 10–31. között végeztünk próbafeltárást a 71. sz. út É-i oldalán, Vonyarcvashegy Ny-i szélén, a Helikon és a Radnóti utca mentén elhelyezkedő négy telek területén, lakópark építését megelőzően.

A 2178/7 hrsz. telek ÉNy-i felében egymás közelében öt objektum is előkerült (egy-egy cölöplyuk és olvasztókemence, három hulladékgyűjtő), melyek kerámia- és fémanyaga késő kelta-kora római kori, bennszülött jellegű anyag. Ezen a telken a szélső, és a telek középső részébe húzott árunkban is találtunk gödröket, kettő viszonylag nagyobb kiterjedésű. A felszíni kemence szinte teljesen ép, az előkerült leletanyagban kuriózum, egy rovátkolt bronzsúly is akad.

STRAUB PÉTER

432. Zalaegerszeg, Ságodalja

(Zala megye) R

2005. november 2–7. között megelőző régészeti feltárást végeztünk a már működő termálfürdő bővítéséhez kapcsolódóan. Ez évben az építkezés 1. munkafázisa területén kutattunk.

A területen 1989-ben Horváth László András és H. Simon Katalin végzett terepbejárást, és lokalizált régészeti lelőhelyet; újkőkori, rézkori, és középkori leleteket találtak.

Az ásatás során 1580 m²-en 11 objektumot tártunk fel, melyek elszórtan helyezkedtek el. A leletek nagy része a középső rézkori Furhenstich-kultúra vagy Protoboleráz-kultúra korszakából származik. Kiemelkedő a 10. sz. objektumból előkerült állat alakú idol töredéke.

EKE ISTVÁN

433. Zalalövő, magyar-szlovén vasút nyomvonala

(Zala megye) Ró

2005. június 27. és október 14. között a 7+00 és a 9+60 vasúti szelvények között megelőző régészeti ásatást folytattunk. Az adott 260 m hosszú szakaszon 5–20 m szélességben kutathattuk a római kori város objektumait. Az itt talált jelenségek Ny felől az Y/1, K felől az Y/4, DK felől az Y/3 és É felől egy rövidebb szakaszon az F munkahely objektumaihoz csatlakoztak. A nyomvonal K–Ny irányban vágja át a várost, helyenként nagyon közel a Zala folyóhoz. Metszi a Borostyánkő utat is, az átkelőpont közvetlen közelében.

Az út, amely ÉK–DNy irányban halad keresztül a városon, egy részben terep-adta, részben mesterségesen kialakított bordán fut, és a jelenlegi vízparthoz közeledve sem sokat veszít szintjéből; 100–150 cm magasan kiemelkedik a tőle K-re és Ny-ra eső területekből, ezért valószínűnek tartjuk, hogy híddal ívelte át a Zalát. A hídfő közvetlen közelében minden fontos korszak épületei megtalálhatók.

A Kr. u. 1. sz. második felére keltezhető táborperiódus boronaobjektumai az Y/1 munkahely barakképületeinek folytatásai. Fölöttük a katonai periódus gerenda- és cölöpnymainál kisebb méretű boronaházak nyomai észlelhetők, melyeknek irányítása is eltér néhány fokkal az alatta lévő falakétól. Ezek fölött a városperiódus kőépületei következnek. Egy homokkőből épült ház É-i